(נדרים לב.) דמוכח דמשה הרגו לחימה דאיכא לשנויי תרי (תרגום בראשים א) פושו וסגו וכמו (איזב לה) ולא ידע בפש מאד: לא חימה הוו כדמשיני נמי המס 0: והייבו דר' אלבסגדרי. פ"ה מלאנוהו שיהא שגיא כח בעם הדין. אם ישגיא כחו יתחייבו כולם דקאי אההיא דקאמרינן לעיל דאין הקדוש ברוך הוא בא בערוניא עם

אעובדי כוכבים והיינו דרבי אלכסנדרי דקאמר ביום ההוא אבקש שאם לא ימצא להם זכות ישמידם והיינו נמי

שהיה בידם למחות והא דאמרי׳ בסוף חוקת הבתים (ב"ב דף ס:) מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין

איפסיק ליה טובא ונראה לר"ת דקאי אהא דסליק כאן בישראל כאן בעובדי כוכבים וקאמרינן דבעל חימה קאי דרבא דאמר שיש חילוק בין ישראל לעובדי כוכבים: **בגיגגי** שלהם. פירוש במעשה שלהם מה נורא

מעשיך (תהלים סו) מתרגמינן מה דחילין אינון מניגניא דילך: היינו בדבר שידוע שלא יקבלו אם ימחו ש:

בריותיו ולא נהירא פירושו דהא

בה דכתיב ו[כי] הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושה רשעה קש ולהם אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעזוב להם שורש וענף לא שורש בעולם הזה ולא ענף לעולם הבא צדיקים מתרפאין בה דכתיב בוזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה וגו' ולא עוד אלא שמתעדנין בה שנאמר יויצאתם ופשתם כעגלי מרבק דבר אחר מה דגים שבים כל הגדול מחבירו בולע את חבירו אף בני אדם אלמלא מוראה של מלכות כל הגדול מחבירו בולע את חבירו והיינו דתנן יורכי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו

חיים בלעו רב חינגא בר פפא רמי כתיב 3 שדי לא מצאנוהו שגיא כח וכתיב יגדול אדונינו ורב כח וכתיב ימינך ה' נאדרי בכח לא קשיא כאן בשעת הדין כאן בשעת מלחמה רבי חמא בר' חנינא רמי כתיב יחימה אין לי וכתיב זנוקם ה' ובעל חימה לא קשיא ייכאן בישראל כאן בעובדי כוכבים רב חינגא בר פפא אמר חימה אין לי שכבר נשבעתי מי יתנני שלא נשבעתי אהיה שמיר ושית וגו' והיינו דאמר רבי אלכסנדרי מאי דכתיב אוי עה עה עה שה שמיר ושית וגו' והיינו דאמר רבי אלכסנדרי מאי דכתיב אוים ההוא אבקש להשמיד את כל הגוים אבקש ממי אמר הקב"ה היה עד בא אשר לו אבקש בניגני שלהם אם יש להם זכות אפרם ואם לאו אשמידם והיינו דאמר רבא מאי דכתיב "אך לא בעי ישלח יד אם בפידו להן שוע אמר להן הקב"ה לישראל כשאני דן את ישראל אין אני דן אותם כעובדי כוכבים דכתיב ⁰יעוה עוה עוה אשימנה וגו' יאלא אני נפרע מהן כפיד של תרנגולת דבר אחר אפילו אין ישראל עושין מצוה לפני כי אם מעם כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה אני מצרפן לחשבון גדול [שנאמר אם בפידו] להן שוע [דבר אחר] בשכר שמשוועין לפני אני מושיע אותם והיינו דאמר ר' אבא מאי דכתיב יו בעוה"ו כדי אפרם בממונם בעוה"ו כדי אני אמרתי אפרם בממונם בעוה"ו שיזכו לעולם הבא והמה דברו עלי כזבים והיינו דאמר רב פפי משמיה דרבא מאי דכתיב ביואני יסרתי חזקתי זרועותם ואלי יחשבו רע אמר הקב"ה אני אמרתי איסרם ביסורין בעולם הזה כדי שיחזקו זרועותם לעוה"ב ואלי יחשבו רע משתבח להו ר' אבהו למיני ברב ספרא דאדם גדול הוא שבקו ליה מיכסא דתליםר שנין יומא חד אשכחוהו אמרו ליה כתיב 13 אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם מאן דאית ליה יסיסיא ברחמיה מסיק ליה אישתיק ולא אמר להו ולא מידי רמו ליה סודרא בצואריה וקא מצערו ליה אתא רבי אבהו אשכחינהו אמר להו אמאי מצעריתו ליה אמרו ליה ולאו אמרת לן דאדם גדול הוא [ולא ידע למימר לן פירושא דהאי פסוקא] אמר להו אימר דאמרי לכו בתנאי בקראי מי אמרי לכו אמרו ליה מ"ש אתון דידעיתון אמר להו אנן

דשכיחינן גביכון רמינן אנפשין ומעיינן אינהו לא מעייני אמרו ליה לימא לן את אמר להו אמשול לכם משל למה"ד לאדם שנושה משני בנ"א אחד אוהבו ואחד שונאו אוהבו נפרע ממנו מעם מעם שונאו נפרע ממנו בבת אחת א"ר אבא בר כהנא מאי דכתיב יוחלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע סחולין הוא מעשות כדבר הוה להמית צדיק עם רשע ולא והכתיב ביוהכרתי ממך צדיק ורשע בצדיק שאינו גמור אבל בצדיק גמור לא והכתיב יוממקדשי תחלו יותני רב יומף אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי אלו בני אדם שקיימו את התורה יומים ארי ממקדשי אלא ממקודשי אלו בני אדם שקיימו את התורה מאל"ף ועד תי"ו התם גמי כיון שהיה בידם למחות ולא מיחו הוו להו כצדיקים שאיגן גמורים רב ^{האל זעם בְּכְּלִימוּם ימ פפא רמי כתיב 17אל זועם בכל יום וכתיב 18לפני זעמו מי יעמוד לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור 18. לפני זעמו מי יעמוד לא} יית"ר אל זועם בכל יום וכמה זעמו רגע וכמה רגע אן אחת מחמש ריבוא ושלשת אלפים ושמונה מאות הְמָּתוֹ נַּתְּבָּה כְּאַשׁ וארבעים ושמנה בשעה זו היא רגע ואין כל בריה יכולה לכוין אותה רגע חוץ מבלעם הרשע דכתיב ביה

ל) אנוס פייג מייב, ב) נעי היום הבא. השמש הבאה דבכמה דוכתין קרינן לשמשא יומא: וילאסס הייג מייב, ב) נעי היום הבא. השמש הבאה דבכמה דוכתין קרינן לשמשא יומא: וילאסס ופשתם. סיפא דוזרחה לכם הוא. ופשתם לשון שומן וריבוי ועובי כמו

כלייה: ר' אחא בר חנינא אמר מרוייהו בישראל. וה"ק אע"פ שבעל חימה אני חימה אין לי כבר נשבעתי מקצוף עליך: מי יסנני. סיפא דהאי קרא הוא: שמיר ושים. לשון ארץ גזירה וחורבן ודוגמתו (איכה ג) השאת והשבר: והיינו דרבי אלכסנדרי. אדלעילם קאי דאין הקב״ה בא בטרוניא עם בריותיו: בניגני שלהן. בספר זכרון מעשיהם: ואם לאו אשמידם. ובדין אפקוד עליהם ולא בחמלה כי אם בדקדוק כדאמרינן לעיל [ג.] מקדיר עליהם חמה מנרתקה אולי יבעטו: והיינו נמי דאמר רבא. שהקב"ה דן עובדי כוכבים י בדקדוק: עוה עוה עוה אשימנה. עיווי עיותה ולעוה אשימנה וכן תרגם יונתן חוביהון חבו בחוביהון אתפרע מינהון: כפיד. ניקור ביקדור"א בלע"ז שמנקרין מעט מעט. וכו נפרע מהו מעט מעט בהסתר פנים בוהיה לאכולי לפדותם מעונותיהו כדי שיזכו לעוה"ב: להם שוע. אני נותו להם פדיוו כמו ושמות ידו ויושע ופרק וכמו (ב״ק דף פ.) ישוע הבן פדיון: והיינו דה"ר הבה. הפדם לישראל בממונם והיינו כפיד של תרנגולין פורעין מעט מעט ונוגשיך בלדקה: ידעתי. אהבתי כמו (תהלים א) יודע ה' דרך לדיקים וכמו (שמות לג) ואדעך בשם: מאן דאית ליה סיסיא. זעם: ברחמיה מסיק ליה. מעלהו על אוהבו. והנס זועפים ובראשית מ) מתרגמינן נסיסיו. לשון אחר סוסיא סוס שעסקו רע את אוהבו מעלין עליו כדי שימות: נפרע ממנו מעט מעט. כן ישראל נפרע מהן הקב"ה את כל עונותיהן בעוה"ז כדי שיזכו ליום הדיז ועובדי כוכבים ש אינו נפרע מהן כלל כדי לטרדן מן העוה"ב. ופקידה משמע מעט מעט כחדם שפוקד חת חבירו לפרקים: ממקדשי מחלו. גבי י ארבעה משחיתים שבאו להשחית את ירושלים כתיב ביחוקאל: זועם בכל יום. ואפילו הכי קיימין וכתיב מי יעמוד: ביחיד. מי יעמוד: בלבור. אף על גב דבכל יום זועם מתקיימין:

תום' שבת נה. ד"ה קלף], ג) נ"א אבל ישראל אני פורע מהם מעט מעט ד) [בשאלתות פ׳ תשא איתא ה) וברכות לב.ז. ו) שבת נה.. ז) ברכות ז. ע"ש, ה) [דף ג.], ט) בס"ה: אומות י) ודברים לאז. העולם. כ) [ל"ל ששה ועיין בשבת נה.], ל) דועי תוס׳ שבת נה. ד"ה קלף], מ) [וע"ע תוספות שבת נה. ד"ה ואע"ג],

הגהות מהר"ב רנשבורנ

או אחת מסמש כיבול ושלשת אלפית ושתונה. נ"ב ושנשת מנפים ושמוניה. נייב בברכות דף ז ע"א איתא ושמונת אלפים ושמונה מאות ושמונים ושמונה

לעזי רש"י ביקידור"א. ניקור, דקירה.

מוסף רש"י סגן. שני, כלומר שהוא שני לכ"ג (אבות פ"ג מ"ד). בשלומה של מלכות. כמו שנחמר (ירמיה כט) ודרשו את שלום העיר אשר באומות העולם, שכן מלינו שהיו נודרים נדרים ונדבות מביאים בחג על שבעים חבירו (שם). כאן בעובדי כוכבים. שהוא בעלמו ונכנודו נפרע מהן . סנהדריו צב.)**. חימה איו** מוסב על הכרס, חימה אין לי בכל הכעסים שהכעסני לא אוכל לשפוך חמתי לבערה מפני שנשבעתי שעברו לולי השבועה הייתי שמיל ושית וגו' (ישעיה כז ד). אלא ממקודשי. שהודה למקטרג מדת הדין סוא (סנהדרין קה:). וכמה זעמו רגע. כדמפיק ליה מקרא כי רגע באפו חיים ברלונו (שם).

רבינו חננאל

כחוור והיו כל זדיח וגו׳ ענף לעולם הבא וצדיקים בכנפיה וגו׳ ולא עוד אלא ויצאתם ופשתם כעגלי

מהבקי התעשה אדם כדגי הדבק התעשה אדם כדגרי שגיא כה בינם הבים כל הגדול מחבירו בולע את חברו אף בני אדם הגדול בולע את הקטן והיינו דתנן ר' חנניה סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את [רעהו] חיים בלעו: הא דכתיב שדי לא מצאנוהו שגיא כה בעת הדין ימינך ה' נאדרי בכח בשעת מלחמה בעובדי כוכבים. הא דכתיב חמה אין לי בישראל והא דכתיב אל קנא ונוקם ה' ובעל חמה בעובדי כוכבים: והיה אבקש להשמיד את כל הגוים אבקש בגנוני שלהם פ" בפינקט שמפרשין בו מעשיהן אם יש להם בו זכות אניחם ואם לאו אשמידם: ואני יסותי חזקתי זרועותם ואלי יחשבו רע כלומר מהרעמין עלי ביסורין: כתיב חלילה לך מעשות (זאת) כדבר הזה להמית צדיק עם רשע בצדיק גמור והכרתי ממך צדיק ורשע בצדיק שאינו גמור. והדכתיב וממקדשי תחלו וחני רב יוסף ממקודשי אלו בני אדם שקיימו התורה כולה אפ"ה כיון שהיה להם למחות ולא מיחו הוו להו כצדיקים שאינם גמורים: ת"ר ואל זועם בכל יום וכמה זעמו רגע ורגע הוא חלק מה' ריבוא וששת אלפים ותתפ"ח בשעה וזהו רגע ואין כל בריה יכולה

1. כִּי הָנֵּה הַיּוֹם בָּא בּעֵר ו. כִּי וְהַנוּ וְיִּוּם בָּא בּעֵּוּ בַּתַּנּוּר וְדְיוּ כָל זִדִים וְכָל עשַׁה רִשְּעָה קַשׁ וְלְהַט אתם היום הבא אמר לָהַם שׁרַשׁ ועַנַף: מלאכי ג יט

2. וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי צַדַקָה בְּבְנֶפֶיהָ וּיצְּיי. בְּעָגְלֵי מִרְבֵּק: מלאכי ג כ מראכה: רכנפיה ויצאתם ופשתם רכנפיה ויצאתם

3. שׁדִּי לֹא מִצְאנָהוּ צָדְקָה לֹא יִעַנָּה: צִדְקָה לֹא יִעַנָּה: איוב לז כג

4. גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ לתבונתו אין מספר: חהליח המז ה

יִמִינְךְּ יִיְ תְּרְעַץ אוֹיֵב: 5. יְמִינְךְּ יִיְ נָאְדְּרִי בַּכּּחַ יְמִינְךְּ יִיְ תָּרְעַץ אוֹיֵב:

שמות טו ו 6. חַבֶּה אֵין לִי מִי יִהְנֵנִי שָׁמִיר שַׁיִת בּמלחמה שָׁמִיר שַׁיִת שית במלחמה אָפְשְׂעָה בָה אֲצִיתֶנְה חַד: ישעיהו כז ד 7. אַל קַנוֹא וְנַקָּם יִיַ נַקָּם 7. יִיְ וּבַעל חַמֶּה נַקֵּם לְצָרָיו וְנוֹטֵר הוּ לְאִיְבָיו: נחום א ... א. וְהָיָה בֵּיוֹם ההוא אַבַקַשׁ לְהַשְּׁמִיד אֶת כָּל ָּנְיּנִים בְּבָּאִים יִּינִים יִּנְיּאַים יִּרוּשְׁלָם: יְרוּשְׁלָם: יִּ אָם בִּפִּידוֹ לֶהֶן שׁוּעֵ:

יחזקאל כא לב יחזקאל אוי לָהֶם בִּי נָדְדוּ מֶנֶנִי שׁד לְּדֶם בִּי פְּשְׁעוּ בִי וְאָנִכִּי אֶפְדֵם וְהַמֶּה דִּבְרוּ עָלַי כְּזְבִים:

12. וַאֲנִי יִּסַרְתִּי חִזַּקְתִּי זרועתם ואַלִּי יחַשְׁבוּ ייקבי. הושע ז טו רְע: הושע ז טו 13. רַק אָתְכֶם יָדְאָתִי מִכּל מִשְׁפְּחוֹת הָאָדְמָה על כַּן אָפְּקֹד עַלֵיכָם אַת כל עונתיכם:

14. חָלְלָה לְּךְ מֵצְשׂת כדבר הזה להמית צדיק בָּרֶשֶׁע וְהָיֶה בַצַּהִּיק עם רְשָּע וְהָיֶה בַצַּהִּיק בָּרְשָׁע חָלֹלָה לְּךְ הֲשׁבֵּט בָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה

ואַמרתַ לאַדמת יִשְׂרְאֵל כּּה אָמֵר יְיָ הִּנְנִי אַלַיִּךְ וְהוֹצֵאתִי חַרְבִּי אַלַיִּךְ וְהוֹצֵאתִי מתערה והכרתי ממך צַדִּיק וְרָשָׁע:

16. זָקַן בָּחוּר וּבְתוּלָה וטף וְנָשִׁים תַּדַּרְגוּ לְמַשְׁחִית וְעַל כָּל אִישׁ אַשֶׁר עַלַיו הַתַּו אַל תְגַשׁוּ וּמִמִּקְדָשִׁי תְּחֵלוּ וַיְּחֵלוּ בָּבְּאַנְשִׁים הַזְּקַנִים אֲשֶׁר לְפְנֵי הַבְּיִת: יחזקאל ט ו

וְאֵל זֹעֵם בְּכָל יוֹם: